

УДК [378.091.212]:78+004

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-1-32>

Марина БІЛЕЦЬКА,

orcid.org/0000-0001-9633-5048

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Запорізька область, Україна) violinchik@ukr.net*

Тетяна ПІДВАРКО,

orcid.org/0000-0002-5768-8868

*старший викладач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Запорізька область, Україна) gifusya_@ukr.net*

Ярослава СОПІНА,

orcid.org/0000-0002-0746-767X

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
(Мелітополь, Запорізька область, Україна) sopina_jaroslava@ukr.net*

РОЛЬ МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано особливості музично-інформаційних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. Зазначено, що використання мультимедійних технологій під час заняття допомагає створити гармонійне поєднання комп'ютерної грамоти з музикою, образотворчим мистецтвом, літературою, як результат – створюється сучасний інтегрований урок. Відзначено, що інформаційна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва – це інтегративна особистісна якість, в основі якої – сформованість умінь користування різними електронними в тому числі художньо-образними інформаційними ресурсами, а також їх реалізація у практичній музично-освітній діяльності. Використовуючи під час занять інформаційно-комунікаційні технології, вчитель музичного мистецтва зможе активізувати пізнавальну, творчу діяльність учнів, досягти цілей навчання і виховання за допомогою сучасних електронних навчальних матеріалів, розвинути навички самоосвіти і самоконтролю, підвищити активність та ініціативність учнів на заняттях та у вільний час.

У статті наведено основні напрямки професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах реалізації можливостей інформаційно-комп'ютерних технологій: автоматизація інформаційно-методичного забезпечення музично-педагогічної діяльності за допомогою використання різних можливостей інформаційних технологій, індивідуалізація навчання, що дозволяє учневі опанувати отриманий матеріал з урахуванням індивідуальних особливостей, кодування і обробка звукової інформації, отриманої шляхом її введення за допомогою спеціалізованого апаратного та програмного забезпечення, комп'ютерне відтворення педагогічного репертуару вокального та інструментального жанрів, акомпанування з використанням спеціалізованого апаратного забезпечення, що пов'язане з комп'ютером, комп'ютерне аранжування творів педагогічного репертуару з урахуванням виконавських можливостей учнів.

***Ключові слова:** інформаційна компетентність, мультимедійні технології, інформатизація, музично-комп'ютерні технології.*

Maryna BILETSKA,*orcid.org/0000-0001-9633-5048**Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,**Head of the Department of Instrumental Performance and Variety Arts
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
(Melitopol, Zporizhzhia region, Ukraine) violinchik@ukr.net***Tetyana PIDVARKO,***orcid.org/0000-0002-5768-8868**Senior Lecturer at the Department of Instrumental Performance and Variety Arts
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
(Melitopol, Zporizhzhia region, Ukraine) rifusya_@ukr.net***Yaroslava SOPINA,***orcid.org/0000-0002-0746-767X**Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,**Associate Professor at the Department of Instrumental Performance and Variety Arts
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
(Melitopol, Zporizhzhia region, Ukraine) sopina_yaroslava@ukr.net*

THE ROLE OF MUSIC AND INFORMATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL PREPARATION OF THE FUTURE TEACHER OF MUSICAL ART

The peculiarities of the music and informative technologies in the professional preparation of the future teacher of musical art have been analyzed in the article. It has been noted that the use of the multimedia technologies during the lesson helps to create the harmonious combination of computer literacy with music, fine arts, literature, as a result, the modern integrated lesson has been created. It has been determined that the informative competence of the future teacher of musical art is an integrative personal quality, based on the formation of the skills of the use of the different electronic, including artistic-figurative informative resources, as well as their realization in the practical music-educational activities. Using informative and communicative technologies during lessons, the teacher of musical art will be able to activate cognitive, creative activities of the pupils, to achieve the purposes of the teaching and education with the help of the modern e-learning materials, to develop skills of self-education and self-control, to increase pupil's activity and the initiative at the lessons and in free time.

The main directions of the professional activity of the future teacher of music art in the conditions of the realization of the possibilities of the informative and computer technologies have been given in the article: the automation of the informative and methodical maintenance of the music and pedagogical activity by means of the use of the different possibilities of the informative technologies, the individualization of the teaching which allow the pupil to master the received material considering the individual peculiarities, coding and processing of sound information obtained by entering it with the help of the specialized hardware and software, the computer reproduction of the pedagogical repertoire of the vocal and the instrumental genres, the accompaniment with the use of the specialized hardware related to the computer; the computer arrangement of the works of the pedagogical repertoire taking into account performing abilities of the pupils.

Key words: *informative competence, multimedia technologies, informatization, music and computer technologies.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства та умови масової комп'ютеризації та інформатизації всіх сторін життя вимагають нових підходів до професійної підготовки сучасного вчителя закладів загальної середньої освіти. Серед компетентностей, які зазначені в освітній програмі «Середня освіта. Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, важливе та актуальне місце посідає сформованість компетентності «використання комп'ютерних та музично-інформаційних технологій». Адже формування комп'ютерної грамотності, інформаційної культури, інформаційно-комунікативної компетентності стали невід'ємними складовими частинами сучасної людини.

Тож це стосується і професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, який повинен бути здатний приймати нестандартні рішення, вміти творчо мислити, бути здатним викликати в учнів творчу активність, фантазію, ініціативність, дослідницьку здібність, адже музика – це потужний засіб формування особистості. Цілеспрямоване застосування інформаційно-комунікативних технологій в навчально-виховному процесі на уроці музичного мистецтва дозволить прискорити формування навчально-пізнавальної компетенції учнів, стимулювати мотивацію і домогтися підвищення якості навчання, сформувати в учнів дослідницькі вміння, підвищити позитивну мотивацію до вивчення музичного мистецтва.

Аналіз досліджень. Проблеми фахової підготовки вчителя музичного мистецтва досліджувалися в працях Е. Абдулліна, Л. Арчажникової, А. Козир, О. Михайліченко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ребрової, О. Щолокової; проблеми інформатизації освіти розглядали у своїх дослідженнях В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Захарова, Ю. Машбиць, Н. Морзе, Є. Полат, С. Сисоева, І. Роберт та ін.; принципи застосування інформаційно-комп'ютерних технологій досліджувалися О. Афанасьєвою, Л. Глобою, М. Козяром, Ю. Лук'яненком, С. Росохою; можливості використання мультимедійних технологій, поєднання дидактичних функцій комп'ютера з традиційними засобами навчання вивчалися А. Бондаренко, Р. Гуревич, М. Кадемія, О. Чайковською. Використання комп'ютерних технологій у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва досліджували А. Бондаренко, Т. Вороніна, І. Горбунова, О. Падалка, О. Чайковська.

Мета статті полягає в розкритті значення музично-інформаційних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва, в аналізі особливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Інформатизація освіти має на увазі забезпечення процесу сфери освіти методологією, технологією і практикою розробки та оптимального використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Ефективне використання інформаційних технологій сприяє підвищенню якості освітнього процесу, посиленню національної освіти та науки у відкритому освітньому просторі й надає можливість вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію якісно нового рівня (Карабін, 2011).

А. Н. Зав'ялов інформаційну компетентність визначає як знання, вміння, навички та здатність їх застосовувати в розв'язанні завдань у засобах нових інформаційних технологій. Інформаційна компетентність вчителя проявляється в умінні технологічно мислити і передбачає наявність аналітичних, проектних, прогностичних і рефлексивних умінь в засвоєнні та застосуванні інформації в педагогічній діяльності (Зав'ялов, 2005).

Тож інформаційна компетентність є складовою частиною інформаційної, технологічної культури вчителя, вона виконує інтеграційні функції, є сполучною ланкою загальнопедагогічних і спеціальних знань та умінь.

Формування інформаційної компетентності поділяють на такі рівні:

- рівень споживача інформації;
- рівень користувача комп'ютером;

– рівень логічного функціонування і знання характеристик обладнання;

– рівень предметно-специфічних завдань на основі творчого, міжпредметного підходу. Тож слід зазначити, що сучасні інформаційні технології відкривають широкі перспективи для візуалізації й інтерактивності навчального процесу.

Під інформаційними технологіями О. Й. Карабін розуміє цілеспрямовану організовану сукупність інформаційних процесів, нових систематизованих методів, сучасних технічних та програмних засобів одержання, збереження, обробки та передачі інформації з інтерактивним програмно-методичним супроводом, який відповідає запитам навчально-виховного процесу та особливостям майбутньої діяльності фахівця на сучасному етапі розвитку освіти (Карабін, 2011).

Інформаційні технології дозволяють вчителю музичного мистецтва по-новому, комплексно використовувати на уроках текстів, звуку, графічну й відеоінформацію – створювати новий мультимедійний контент. Під час таких занять відбувається гармонійне поєднання знань комп'ютерної грамоти з музикою, образотворчим мистецтвом, літературою, і як результат цього поєднується, створюється нова якість сучасного інтегрованого уроку (Попович, 2013).

Інформаційну компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва Н. В. Білоусова визначає як інтегративну особистісну якість, в основі якої сформованість користування різними електронними в тому числі художньо-образними інформаційними ресурсами, а також їх реалізація в практичній музично-освітній діяльності. При цьому користування передбачає пошук, відбір, аналіз, систематизацію, презентацію, передачу та зберігання інформації (Белоусова, 2012: 113–116).

На думку І. Пашенко, формування інформаційної компетентності майбутніх музикантів забезпечується в результаті:

– вивчення загальних властивостей звуку, методів і систем для його створення, обробки, зберігання, передачі та розподілу за допомогою технічних та програмових засобів інформатизації;

– дослідження процесів перетворення звуку, і на основі цих досліджень – розробки відповідних теорій, моделей, методів і алгоритмів, які застосовуються на практиці;

– вивчення музично-комп'ютерних технологій, які застосовуються в діяльності музиканта;

– підготовки графічного оформлення звукових даних у вигляді нот на нотному стані; навчання музиці; управління звучанням електронних інструментів (Пашенко).

Використовуючи під час занять інформаційно-комунікаційні технології, вчитель музичного мистецтва зможе:

- активізувати пізнавальну, творчу діяльність, підвищити якість успішності учнів;
- досягти цілей навчання і виховання за допомогою сучасних електронних навчальних матеріалів;
- розвинути навички самоосвіти і самоконтролю;
- підвищити активність та ініціативність учнів на заняттях та у вільний час.

Засоби інформаційно-комунікаційних технологій можливо використовувати під час навчання гри на музичному інструменті, для розвитку музичного слуху, прослуховуючи музичні твори, в підборі мелодій, в аранжуванні, імпровізації, наборі та редагуванні нотного тексту. Навчальні програми дозволяють визначати діапазон інструменту, швидкість виконання в пасажах, виконання штрихів і динамічних відтінків, артикуляцію та інше. Крім того, використання комп'ютерної техніки дозволяє розучувати музичний твір з «оркестром». Тож підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва з використанням музично-інформаційних технологій дає їм розуміння та необхідні навички використання сучасних технологій вже у своїй професійній діяльності.

Дидактичні моделі навчання з використанням інформаційних технологій розвивають аналітичні, пізнавальні та методичні навички студентів, вміння самостійно конструювати свої знання і застосувати їх на практиці, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично та творчо мислити, сприяють самореалізації й ефективному втіленню власних можливостей в педагогічну діяльність.

Інформатизація музично-педагогічної освіти зумовила пошук нових форм, методів і засобів навчання інформаційних технологій, а також оновлення методичного змісту освітнього процесу. Сьогодні формування інформаційної компетентності як невід'ємної та значущої складової частини професійної компетентності є необхідною умовою для підготовки кваліфікованого вчителя музичного мистецтва.

Найбільш ефективним засобом, який дозволяє стимулювати розвиток мислення та уяви учнів на уроках музичного мистецтва, є мультимедійний комплекс супроводу занять. Тож майбутньому вчителю музичного мистецтва необхідно сформувати вміння та навички використання мультимедійного комплексу. Це дозволить поєднати воедино можливості комп'ютерних навчальних програм і живого спілкування вчителя з учнями. Засто-

сування мультимедіації та відеоефектів під час пояснення складних для сприйняття тем, саме для початкових класів закладів загальної середньої освіти, можливості творчого підходу до вирішення проблеми підвищує якість засвоєння навчального матеріалу. Застосування мультимедійного комплексу дозволить забезпечити гнучкість програмування – вчитель може озвучувати сценарій означеної теми, залучати для розробки сценаріїв учнів, що розвиває в них творчі здібності.

Основними напрямками професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах реалізації можливостей інформаційно-комп'ютерних технологій є:

- автоматизація інформаційно-методичного забезпечення музично-педагогічної діяльності за допомогою використання різних можливостей інформаційних технологій (інтерактивні дошки, презентації, веб-сайти, конференц-зв'язок, персональні комп'ютери та спеціалізоване апаратне забезпечення, що сполучаються з ними);
- індивідуалізація навчання, що дозволяє учневі опанувати отриманий матеріал з урахуванням індивідуальних особливостей (швидкість, мотивація, принципи мислення);
- кодування та обробка звукової інформації, отриманої шляхом її введення, за допомогою спеціалізованого апаратного та програмного забезпечення (запис і редагування звукової інформації різних форматів, введення інформації за допомогою спеціалізованого апаратного забезпечення);
- комп'ютерне відтворення педагогічного репертуару вокального та інструментального жанрів;
- акомпанування з використанням спеціального апаратного забезпечення, що сполучається з комп'ютером;
- комп'ютерне аранжування творів педагогічного репертуару з урахуванням виконавських можливостей учнів (Лавина, Косолапов, 2017: 229–234).

Основними педагогічними умовами, що впливають на формування інформаційної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва є: створення професійно орієнтованих завдань, педагогічних ситуацій на занятті, що створюють мотивацію оволодіння інформаційними технологіями; навчання за допомогою наочних моделей, засобів мультимедіа, Інтернет-ресурсів, що стимулюють процес формування інформаційної компетентності; виконання творчих проєктів із використанням інформаційних технологій.

Висновки. Використання сучасних засобів навчання, інформаційних, інформаційно-комп'ютерних, музично-інформаційних тех-

нологій є важливою передумовою досягнення мети – формування всебічно розвиненої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, який зможе без труднощів самостійно збагачувати та вдосконалювати свої знання, вміння і навички, застосовувати їх у своїй діяльності. Сучасному вчителю музичного мистецтва необхідно оволодіти не тільки професійними компетенціями, а й вміння вільно використовувати у своїй практичній діяльності інформаційні технології. Майбутня професійна діяльність вчителя музичного мистецтва пов'язана з необхідністю створення музичного репертуару для учнів за допомогою комп'ютерних

технологій; музично-електронна творчість стимулює самостійність і стала основою самоосвіти.

Завдяки інформаційним технологіям, зокрема мережі Інтернет, студенти можуть брати участь у різноманітних конкурсах і фестивалях, що стимулює їх до підвищення рівня музично-виконавської компетентності. Таким чином, можна зробити висновок, що інформаційні технології є одним із факторів формування компетентної особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, а володіння інформаційно-комунікаційними технологіями є одним з елементів професійної компетентності сучасного педагога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карабін О. Й. Роль інформаційних технологій у підготовці майбутніх учителів гуманітарних дисциплін. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. Вип. 4. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_18.
2. Завьялов А. Н. Формирование информационной компетентности студентов в области компьютерных технологий (на примере среднего профессионального образования) : автореф. дис. ...канд. пед. наук. Тюмень, 2005. 17 с.
3. Попович Н. М. Інформаційні технології і засоби навчання. 2013. № 1 (33). ISSN 2076-8184. URL : <http://journal.iitta.gov.ua>.
4. Белоусова Н. В. Особенности информационной компетентности педагога-музыканта. *Теория и практика общественного развития*. 2012. № 1. С. 113–116.
5. Пашченко І. Сучасні музично-комп'ютерні технології як засіб формування інформаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. URL : <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%B0-%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>.
6. Лавина Т. А., Косолапов Е. Г. Информационная подготовка студентов в условиях педагогического колледжа (на примере учителя музыки). *Историческая и социально-образовательная мысль*. Том 9 № 2/2, 2017. С. 229–234.

REFERENCES

1. Karabin O.Y. Rol' informatsiynykh tekhnolohiy u pidhotovtsi maybutnikh uchyteliv humanitarnykh dystsyplin. [The role of informative technology in the preparation of future teachers of humanities]. Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. 2011. Issue 4. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2011_4_18 [in Ukrainian].
2. Zavyalov A.N. Formirovaniye informatsionnoy kompetentnosti studentov v oblasti komp'yuternykh tekhnolohiy (na primere srednego professional'nogo obrazovaniya). [Formation of information competence of students in the sphere of computer technology (on the example of secondary vocational training)]. Extended abstract of candidate's thesis. Tyumen. 2005 [in Russian].
3. Popovych N.M. Informatsiyni tekhnolohiyi i zasoby navchannya [Informative technologies and means of training]. 2013. 1 (33). Retrieved from <http://journal.iitta.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Belousova N.V. Osobennosti informatsionnoy kompetentnosti pedagoga-muzykanta [Peculiarities of informative competence of pedagogue-musician]. *Teoriya i praktika obshchestvennogo razvitiya - Theory and practice of social development*. 2012. №. 1. Pp. 113–116 [in Russian].
5. Pashchenko I. Suchasni muzychno-komp'yuterni tekhnolohiyi yak zasib formuvannya informatsiynoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Modern music and computer technologies as a means of the formation of informative competence of future teachers of musical art]. Retrieved from <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%B0-%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> [in Ukrainian].
6. Lavina T.A., Kosolapov E.G. Informatsionnaya podgotovka studentov v usloviyakh pedagogicheskogo kolledzha (na primere uchitelya muzyki) [Informational preparation of students in the condition of pedagogical college (on the example of a music teacher)]. *Istoricheskaya i sotsial'no-obrazovatel'naya mysl' - Historical and socio-educational thought*. Volume 9 № 2 / 2, 2017. pp. 229-234 [in Russian].